

3. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>.

4. Бойко О. «Адвокатська монополія» судової реформи: думка правозахисника / О. Бойко // Новинарня: український ньюз-рум. – 2016. – 9 червня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novynarnia.com/2016/06/09/advokatska-monopoliya-sudovoyireformi-dumka-pravozahisnika/>

Нагорна К.Г., студентка

Науковий керівник: Соболь О.І., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

РОЗМЕЖУВАННЯ ДИВЕРСІЇ І ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ (СТ. 113 І СТ. 258 КК УКРАЇНИ)

Сьогодні у світі є чітке усвідомлення, що однією з головних загроз його спокою і безпеки є терористичний акт. І це цілком слушно, зважаючи на його природу. Як відомо, терор (від лат. terror - страх, жах) - це цілеспрямована застрашлива дія, а також ідеологія насильства і практика впливу на суспільну свідомість, пов'язана із залякуванням населення різними формами протиправних насильницьких дій. Багато дослідників розглядають терористичний акт як один із способів політичної боротьби із застосуванням ідеологічно мотивованого насильства. Дану проблематику досліджували такі науковці, як А.А. Музика, Є.В. Лащук, В.В. Сичевський, Є.І. Харитонов, Д.О. Олейніков.

Терористичний акт можливий за умови співчуття справі терористів хоча б частини суспільства, тобто терористи потребують підтримки населення, саме з якого можуть формуватися так звані терористичні мережі. Обов'язкова умова

терористичного акту - резонанс терористичної акції в суспільстві. Широке поширення інформації про теракт, перетворення його на найбільш обговорювану подію є ключовим елементом тактики терористичного акту. Теракт, який залишився непоміченим або засекречений, втрачає всякий сенс.

Це відрізняє терористичний акт від таких явищ, як диверсія або політичне вбивство. Диверсія - силова акція підривного характеру, яка здійснюється спецслужбами держави, передбачає безпосередні втрати, які несе противник. Суспільний резонанс операції не цікавить диверсанта і є, навіть, небезпечним. В ідеалі диверсія імітує техногенну катастрофу, нещасний випадок або силову акцію, здійснену іншою силою. Такі диверсії, як політичні вбивства, здійснені спецслужбами, реальні виконавці вважають за краще звалювати на удаваних винних.

Водночас у складі злочину, передбаченого ст. 258 КК, необґрунтовано виключено ознаку фізичної особи як адресата впливу при вчиненні терористичного акту. По-перше, це суперечить дійсності, оскільки в реальному житті можливі терористичні акти зі зверненням до конкретної фізичної особи (політика, бізнесмена). По-друге, це суперечить чинному кримінальному законодавству та міжнародним конвенціям, які містять перелік адресатів впливу стосовно інших злочинів терористичної спрямованості. Так, у ст. 147 КК (захоплення заручників) і ч. 1 ст. 266 КК (погроза вчинити викрадення радіоактивних матеріалів) у точній відповідності до міжнародних стандартів серед адресатів впливу вказується також і фізична особа.

Слід зазначити, що досить спірним залишається питання про виділення окремої групи злочинів терористичної спрямованості та вичерпне визначення кола таких злочинів. Деякі вчені, зокрема О.О. Дудорова, вважають що у кримінальному праві поняття злочинів терористичної спрямованості є зайвим, бо воно є розмитим, внаслідок чого таке поняття для кримінального права є неможливим. Не зважаючи на дискусію з цього питання, більшість вчених і працівниками правозастосувальних органів звертають увагу на те, що

необхідним та доцільним все таки залишається наявність у КК спеціального складу злочину «терористичний акт» [1, с. 780].

Диверсія як злочин, що передбачений ст. 113 КК України і визначається як вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій.

Варто зазначити, що терористичний акт за певними ознаками співпадає з диверсією. Диверсія як злочин проти основ національної безпеки України за ознаками об'єктивної сторони є вельми подібною до тероризму. Відповідно до формулювання диспозиції ст. 113 КК України, диверсія, як і терористичний акт, може мати форму вибухів, підпалів або інших дій, спрямоване на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське значення чи оборонне значення тощо [2, с. 202].

Можемо зазначити, що спільність диверсій і терористичного акту полягає в тому, що вони характеризують спрямованість, з одного боку, на завдання фізичної шкоди необмежено широкому колу осіб, а з іншого боку на пошкодження або знищення матеріальних об'єктів [3].

Проте є певні особливості, які й відмежовують ці злочини один від одного. Так, слід звернути увагу на об'єктивну сторону складу злочину, передбаченого ст. 113 КК України. Даному злочину присутні такі форми, як вчинення вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю; вибухів, підпалів чи інших дій, спрямованих на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення; дій, спрямованих на радіоактивне забруднення; дій, спрямованих на масове отруєння; дій, спрямованих на поширення епідемій; дій, спрямованих на

поширення епізоотій; дій, спрямованих на поширення епіфітотій. Тобто сутність диверсії визначається сукупністю ознак, характерних рис та істотних особливостей, що притаманні їй як воєнно-політичній та правовій категорії, які і складають внутрішній зміст цього злочинного діяння. Диверсія, перш за все спрямована на ослаблення держави, завдання великої шкоди її економічній системі [4, с. 1316].

Диверсія і терористичний акт за ознаками суб'єктивної сторони відрізняються між собою за змістом мети, прагненням винного порушити громадську безпеку, залякати населення, спровокувати воєнний конфлікт, міжнародне ускладнення, або вплинути на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднання громадян, юридичними особами, або привернути увагу громадськості до певних своїх політичних, релігійних чи інших поглядів може бути обумовлене вчинення терористичного акту. Особа, що вчинила терористичний акт, у більшості випадків ставить собі за мету створення таких умов, за яких органам державної влади, юридичним чи фізичним особам найбільш ефективно нав'язується його власна воля - воля терористичної групи, організації. Мета вчинення диверсії на відміну від терористичного акту полягає в ослабленні держави з можливим наступним її знищенням як політичної організації суспільства. Щодо громадської занепокоєності, що виникає після диверсійних дій, то така не охоплюється складом злочину.

Серед принципів відмінних ознак цих двох злочинів варто вказати по-перше, що якщо в ст. 113 КК України, наданий досить вичерпний перелік злочинних діянь, тоді як до терористичного акту, крім названих безпосередньо ст. 258 КК України відносяться також інші найрізноманітніші дії. Тобто терористичний акт – це здійснення, підготовка, або загроза здійснення вибуху, підпалу або інших дій, які створюють небезпечність для життя або здоров'я людини, або загроза настання тяжких наслідків, якщо вони здійсненні з метою примушення органів державної влади, органів місцевого самоврядування або

повноважних осіб, міжнародних організацій або їх представників, а також фізичних, юридичних осіб здійснити певну дію або утримання від її здійснення, спрямовані на залякування населення, провокацію війни або воєнних конфліктів, які призведуть до міжнародних ускладнень. По-друге, якщо при терористичному акті дії злочинців спрямовані на залякування населення, дестабілізацію обстановки, то при диверсії – на заподіяння суттєвої шкоди економічній системі держави. Головна мета терористичного акту складається головним чином в залякуванні населення, примушуванні до прийняття рішень або утримання від цього прийняття, диверсії - в послабленні держави [5, с. 232].

На думку Литвака О.М., у сучасних умовах відмежування диверсії від терористичного акту має особливе значення. Такий злочин, як диверсія характеризується особливою спрямованістю діянь та специфікою суб'єктивної сторони. Це діяння направлене на підрив конституційного ладу та безпеки держави як найважливіших складових елементів організації суспільства. Спричинення ж конкретної шкоди потерпілим за такими видами прояву терористичного характеру є не самоціллю, а способами підриву конституційного ладу та безпеки держави. Отже, забезпечуючи охорону конституційного ладу, законодавець одночасно забезпечує і охорону життя осіб, які можуть потерпіти від такого роду злочинів. Слід відзначити і таку специфічну обставину, що законодавець при описі способу вчинення диверсії робить акцент не стільки на спричиненні ушкоджень людям, скільки на знищенні чи пошкодженні майнових об'єктів. Терористичний акт, у свою чергу, характеризується спрямованістю на спричинення шкоди невизначеному широкому колу осіб і вчиняється загально небезпечним способом, пов'язаним передусім зі спричиненням шкоди особі, а з іншого боку – зі знищенням чи пошкодженням матеріальних об'єктів. До того ж шкода, що завдається матеріальним об'єктам, за своєю суттю є ні чим іншим як формою психічного тиску на людей, способом їх залякування [6, с. 147].

Погоджуємося з думкою Литвака О.М., крім зазначеної ознаки між диверсією і терористичним актом можна виділити і цілий ряд інших, умовно

кажучи, додаткових ознак. Так, диверсант зазвичай діє таємно, а терорист – демонстративно, привертаючи до себе увагу засобів масової інформації та населення, тобто терористи нерідко афішують свою злочинну діяльність. У деяких випадках навіть спостерігається їхнє прагнення до присвоєння відповідальності за наслідки нещасних випадків, до яких вони не мали ніякого відношення. Таким чином, саме за ознакою спеціальної мети (не враховуючи деяких інших ознак) терористичний акт треба відмежовувати від такого суміжного умисного злочину, як, диверсія. Тобто, ціль є такою визначальною ознакою, що дозволяє розмежувати ці суспільно-небезпечні діяння. Однак, виділення й інших, можливо, додаткових ознак дозволяє сформулювати досить повне уявлення про існуючі розходження у розглянутих злочинах.

Диверсія і терористичний акт, що за своєю правовою природою є суміжними злочинними діяннями, мають ряд подібних та відмежувальних ознак. Зокрема, схожість цих злочинів полягає у тому, що вони характеризуються спрямованістю на завдання фізичної шкоди необмежено широкому колу осіб, а з іншого боку – на пошкодження або знищення матеріальних об'єктів. Конструктивні розходження між диверсією і терористичним актом проявляються у способах їх вчинення. Диверсант робить акцент не стільки на спричиненні ушкоджень людям, скільки на знищенні чи пошкодженні майнових об'єктів. Діяння терориста, у свою чергу, характеризуються спрямованістю на спричинення шкоди невизначеному широкому колу осіб і вчиняється загально небезпечним способом, пов'язаним передусім зі спричиненням шкоди особі. Окрім того диверсія зазвичай вчиняється таємно, а терористичний акт демонстративно, привертаючи увагу засобів масової інформації та населення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право. Особлива частина : підручник. У 2-х т. – Т. 1 / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – Луганськ : «Елтон – 2», 2012. – 780 с.
2. Юртаєва К.В. Актуальні проблеми кримінально-правової протидії тероризму в Україні / К.В. Юртаєва // Вісник Кримінологічної асоціації України № 1 (9) :

збірник наукових праць [редкол. О. М. Бандурка (голов. ред.) та ін.]. – Харків : ХНУВС, 2015. – 336 с.

3. Чуваков О.А. Диверсія і тероризм: проблеми розмежування злочинів / О.А. Чуваков // Матеріали 71– наукової конференції вичітка – №4 – 2016.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [А.М. Бойко, Л.П. Брич, В.К. Грищук та ін.]; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 9-те вид., перероб. і допов. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.

5. Сичевський В.В. Науково – практичний коментар до Розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України (Злочини проти основ національної безпеки України) / В.В. Сичевський, Є.І. Харитонов, Д.О. Олейніков ; Служба безпеки України. – Харків : Право, 2016. – 230 с.

6. Капсамун І.М. Диверсія за і проти / І.М. Капсамун // Газета «День» – №172 – 2017. – с.3

Нестерова К.Ю., студентка,

Свєчнікова К.В., студентка,

Науковий керівник: Шиян А.Г.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ДЕТЕКТИВІВ

Україна є країною, що постійно розвивається, змінює своє законодавство, свій державний лад і знаходиться на шляху європеїзації та євроінтеграції. Архаїчні, застарілі норми потребують ряд змін і не тільки у системі державних органів, а й у сфері приватної діяльності. Досить свіжа у пам'яті держави реформа поліції, як нової ери правоохоронних органів, але капіталізм править